

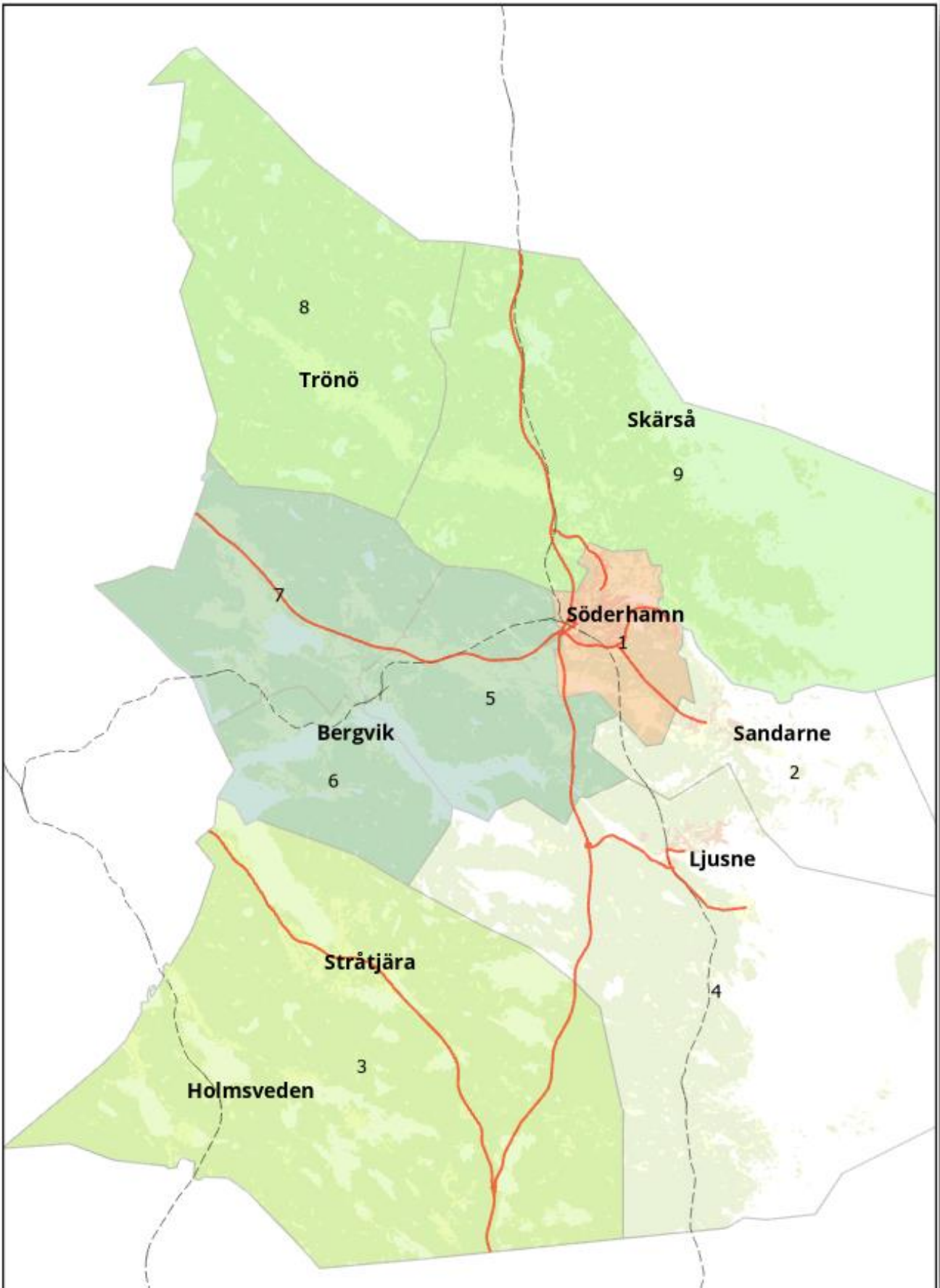

Landsbygdsplan

för utveckling av Söderhamns kommuns landsbygder

Söderhamns
kommun

Innehåll

Bakgrund	3
Beslut	3
Arbetsmetod för framtagande.....	3
Syfte med Landsbygdsplanen	4
Fokusområden för hållbar landsbygdsutveckling	5
Tillvägagångssätt, uppföljning och arbetssätt för genomförande	6
Varför landsbygdsprövning av beslut som arbetssätt	7
Utvecklad samverkan och samordning	7
Strategiska styrdokument – lokal, kommunal, regional och nationell nivå.....	8
Söderhamns kommunbygderåd ALLiS (Aktiv Levande Landsbygd i Söderhamn)	9
Utvecklingsarbete genom Lokalekonomisk analys (LEA) och Lokal utvecklingsplan (LUP)	9
Kopplingen stad och landsbygder	10
Fyra kommundelar med serviceorter	10
Västra kommundelen.....	11
Norra kommundelen.....	12
Östra kommundelen	13
Södra kommundelen.....	14
Föreningslivets betydelse för landsbygderna	15
Attraktiva boendemiljöer i hela kommunen.....	16
Offentlig service	18
Förskola och skola	18
Äldreomsorg.....	18
Lokalt näringsliv och företagande.....	19
Infrastruktur, kommunikationer och IT	20
Lokal livsmedelsförsörjning och krisberedskap	21
Lexikon lokal utveckling	22

Söderhamns Landsbygdsplan

Fotografier/kartor/diagram: Medarbetare på Söderhamns kommun där inget annat anges.
Diarienummer: KS2021-00048. Godkänd för samråd KS januari 2023.

Antagen av kommunfullmäktige genom KF § 8/250224.

Bakgrund

Kommunstyrelsen i Söderhamn beslutade den 11 maj 2021 att kommunen ska ta fram en landsbygdsplan. Uppdraget finns utpekat i Översiktsplanen (se sid. 58) som antogs på kommunfullmäktige 26 oktober 2020. Där framgår bland annat ställningstagande och planeringsinriktningar om kommundelscentrum, fungerande som kommundelarnas serviceorter.

Beslut

Detta är uppdraget från Översiktsplanen - Målbild Söderhamn 2040 – en modig och inkluderande kommun:

“Ta fram en landsbygdsstrategi med syfte att tydliggöra landsbygdens förutsättningar och behov samt kommunens syn på lokal utveckling. Strategin ska ses som början på en process där medborgare, förenings- och näringsliv runt om i kommunen på ett aktivt sätt ska göras delaktiga i såväl beslut som genomförande. Syftet är att stimulera samordning av kommunens egna verksamheter och samverkan mellan kommun och andra aktörer för att säkerställa service och utveckling av kommunens landsbygd. Strategin kan med fördel genomföras i regional samverkansform. Landsbygdsstrategin ska även fördjupa begreppen kommundelscentrum och bygder med fokus på de mjuka värdena och utgå från tidigare processer och underlag som tagits fram lokalt “

Arbetsmetod för framtagande

Planarbetet har bedrivits i projektform genom metoden tjänstedesign*. Dialoger och samverkan med bygderna har genomförts flertalet gånger (sammanlagt 15) i alla kommundelar under arbetets gång.

Planen har tagits fram av Bitti Alvin, landsbygdsstrateg och Agneta Svensson, samhällsplanerare i samverkan med landsbygder i Söderhamns kommun, Söderhamns kommunbygderåd ALLiS (Aktiv Levande Landsbygd i Söderhamn) samt företrädare för andra kommunala sektorer och bolag.

Arbetsätt och metoder som beskrivs i planen har arbetats fram med inspiration från Tillväxtverkets metodstöd *”Vägledning för livskraftiga landsbygder”* och *”Att sätta fokus på landsbygder”*.

”Vägledning för livskraftiga landsbygder” togs fram av Tillväxtverket inom ramen för ett uppdrag från regeringen att stärka arbetet för det landsbygdspolitiska målet. Syftet var att ge kommuner riktning i arbetet med att stärka landsbygdsperspektivet och skapa arbetsätt och strukturer samt integrera perspektivet i ordinarie planering och uppföljning. Utgångspunkten för vägledningen är Sveriges nationella landsbygdspolitik och även regionala utvecklingspolitiken.

Arbetet sker i enlighet med Agenda 2030, de globala målen för hållbar utveckling. De tre hållbarhetsaspekterna – ekologisk, social och ekonomisk - tas i beaktning.

Enkät på hemsidan

En digital enkät genomfördes på kommunens hemsida där alla invånare och besökare kunde svara på ett antal frågor. Det blev totalt 186 svar var av ca 100 var från 18 år eller yngre. Där ställdes frågor gällande ställningstaganden i olika sakfrågor som service, kollektivtrafik mm.

Syfte med Landsbygdsplanen

Landsbygdsplanens syfte är att skapa en komplettering till Översiktsplanen, ge en plattform och vägledning samt en grund för utvecklingsarbete av kommundelarna på landsbygderna i Söderhamns kommun. Här beskrivs vilka övergripande strategier kommunen ska jobba med för att nå en hållbar landsbygdsutveckling, samt vilka initiativ som kan stärka kommunens landsbygder.

Landsbygdsplanen ska:

- ge riktning på genomförande utifrån en övergripande utveckling.
- ange effektiva arbetssätt som främjar en långsiktigt hållbar kommun.
- ligga som grund för beslut som bedöms påverka tillgången av grundläggande service och möjligheten att leva, bo och arbeta i hela Söderhamns kommun.
- beskriva de arbetssätt som kommunorganisationen arbetar efter för att främja hållbar platsutveckling på landsbygderna.

För att gå i linje med Tillväxtstrategins vision för 2030 behövs landsbygdernas delaktighet och engagemang i den demokratiska processen, samt hela kommunkoncernens lyhördhet för landsbygdernas förutsättningar och behov. Satsningar behöver ske i hela kommunen för att kommundelarna på bästa sätt ska kunna bidra till målsättningarna.

Utgångspunkten är att hållbar landsbygdsutveckling skapas tillsammans för att alla platser i kommunen ska få framdrift på ett positivt sätt. En balans har vi uppnått när det finns goda utvecklingsmöjligheter både i tätorten och i landsbygder och mindre orter.

Attraktiv och hållbar livsmiljö med lokal tillväxt kan endast skapas tillsammans genom **SAMVERKAN** mellan aktörer inom ideell, privat och offentlig sektor i hela kommunen. Stort fokus läggs också på samverkan och samordning av kommunens egna verksamheter.

Planen fokuserar på de områden som kommunen har rådighet över eller där kommunen kan bidra stöttande. Utgångspunkten är att landsbygdsutveckling skapas tillsammans och att ingen aktör har ensam rådighet.

Kommunstyrelsen är den politiska nämnd som ansvarar för övergripande strategisk landsbygdsutveckling, men arbetet är i allra högsta grad sektor- och bolagsöverskridande och alla verksamheter inom kommunorganisationen bidrar både direkt och indirekt till planens genomförande. Grunden för genomförandet är att alla sektorer och bolag inom Söderhamns kommun ansvarar för att integrera planens prioriteringar i sin egen verksamhetsplanering.

Fokusområden för hållbar landsbygdsutveckling

Den kommunala landsbygdsplanen fokuserar på fyra områden som kommunen har möjligheter att skapa förutsättningar för. Dessa är kopplade till **kommunens övergripande fokusområden – Lärande, Växkraft och Livsmiljöer**. Genomförandeinsatser och uppföljning inom varje temaområde tas upp i den tillhörande handlingsplanen.

OMRÅDE 1: Platsutveckling, hållbarhet och hållbar tillväxt

Detta börjar i lokalsamhället och resulterar i attraktiva bygder att kunna bo, leva, verka i och besöka. Service och utveckling av kommunens landsbygder i en hållbar riktning ska säkerställas.

OMRÅDE 2: Samverkan

Kommunmedlemmar*, föreningar och företag ska vara delaktiga i arbetet för att stimulera samordning av kommunens interna resurser och samverkan mellan kommunen och andra aktörer i bygderna.

OMRÅDE 3: Infrastruktur, grundläggande offentlig och kommersiell service samt krisberedskap

Grundläggande funktioner måste finnas i lokalsamhället för att det ska fungera.

OMRÅDE 4: Lägesanalys, lokalkännedom

Planering, beslut och agerande måste utgå från kännedom om lokala förhållanden. Kunskap ska hämtas in från kommunmedlemmar, föreningar och/eller näringsliv i de berörda bygderna.

Mätbara målsättningar

En viktig förutsättning för levande landsbygder är platsutveckling med tillgång till offentlig och kommersiell service, skola, barnomsorg, äldreomsorg, möjlighet till lokal sysselsättning, ett rikt kultur- och friluftsliv, samt goda kommunikationer för arbets- och studiependling. För att åstadkomma en jämlik och demokratisk kommun behöver närheten till samhällets utbud också fördelas rättvist geografiskt.

Söderhamns kommun ska:

- bibehålla den kommunala service som idag finns att tillgå i våra kommundelar.
- verka för och skapa förutsättningar för att den kommersiella servicenivån bevaras i våra kommundelar.
- målmedvetet och samordnat arbeta för stärkt, ökad och förbättrad kommunal och kommersiell service, funktioner och infrastruktur i våra kommundelar.

Tillvägagångssätt, uppföljning och arbetssätt för genomförande

Kommunkoncernens roll är att både skapa förutsättningar för de lokala krafterna, som exempelvis ideella föreningar och utvecklingsgrupper, och att bidra till uppfyllandet av målsättningarna för 2030 och framåt. Kommunkoncernen ska lyssna av lokala behov och se möjligheter till långsiktigt hållbar utveckling genom SAMVERKAN i den demokratiska processen, mellan ideell, privat och offentlig sektor.

- Kommunbygderådet ALLiS tillsammans med Landsbygdsstrateg och Politiska Styrgruppen eller annan beslutad konstellation (Landsbygdsråd) ska mötas två gånger per år. Här ska allmänna frågor behandlas efter en förutbestämd gemensam agenda. Frågor kan komma bli förberedande ärenden till handlingsplanen.
- Landsbygdsprövning: konsekvensbedömningar utifrån landsbygdsperspektiv ska göras inför beslut som berör kommundelarna i kommunens alla sektorer och bolag. Utvärdering av arbetssättet görs årligen.
- Interna arbetssätt ska utvecklas och implementeras inom den kommunala organisationens alla sektorer, kontaktvägar ska förbättras för kommunmedlemmarna, tydlighet och nåbarhet till tjänstepersoner, möjlighet att följa det egna ärendet inom kommunen och få återkoppling.
- Lokala utvecklingsgrupper och ideella föreningar ska ges inflytande i kommunens planering, beslut och agerande. Strategiska dokument med koppling till kommundelarna ska beaktas i ärendeprocesser inför beslut.
- Landsbygdsstöd: beredning av ansökningar ska bearbetas och behandlas i samverkan mellan sektor Samhällsservice, kommunbygderådet ALLiS och Landsbygdsstrateg.
- Tjänstepersoner ska fungera som stöd för att underlätta i medborgarnas ärenden och processer som kräver expertis och samverkan med andra myndigheter.
- Revidering och utvärdering av Landsbygdsplanen ska ske av kommunstyrelsen i början av varje ny mandatperiod. Den ska även övergripande förankras i kommunens olika sektorer och bolag.
- Revidering och utvärdering av handlingsplanens genomförande och effekter ska ske löpande på tjänstepersonnivå av Landsbygdsstrateg. Återrapporteras årligen till kommunstyrelsen.
- Uppföljning: varje nämnd har ansvar för att ta hänsyn till Landsbygdsplanen i samband med budgetprocessen, vidta åtgärder och rapportera hur arbetet fortskrider. Detta ska ske årligen i samband med det årliga bokslutet.

Hållbar landsbygdsutveckling är summan av en mängd olika aktörers arbete och insatser. I det arbetet behöver jämlikhet och inkludering kopplat till olika målgruppers behov vara vägledande perspektiv. Det är viktigt att såväl uppföljningar som revideringar av kommunens Landsbygdsplan görs i dialog med utvecklingsaktörer och intressenter i Söderhamns kommuns landsbygder samt genom kontinuerliga dialoger med kommunens sektorer och bolag.

Varför landsbygdsprövning av beslut som arbetssätt

Våra kommundelar har en mycket viktig roll för Söderhamns kommuns tillväxt.

För att öka uppmärksamheten om vad som händer i våra landsbygder och visa på hur hållbar landsbygdsutveckling bidrar till kommunens övergripande mål är det viktigt att kommunen regelbundet stöttar och uppmärksammar olika landsbygdsaktörers utvecklingsinitiativ, engagemang och projekt. Samtidigt ska kommunen själv ta initiativ till densamma och synliggöra och skapa förutsättningar för utveckling i Söderhamns kommuns landsbygder.

Detta för att möjliggöra att kunna leva, bo och verka i hela kommunen.

Landsbygdsprövning av beslut är en metod för att öka genomslaget för landsbygdspolitiken och stärka de landsbygdspolitiska målen. Denna metod tas upp i Tillväxtverkets metodstöd för hållbar landsbygdsutveckling. EU-kommissionen har även i sin deklaration om EU:s landsbygds politik framhållit detta som en bra metod för att förbättra genomslaget av landsbygdspolitiska insatser runt om i Europa.

Internt för Söderhamns kommun innebär landsbygdsprövning att landsbygdens särskilda förutsättningar och behov beaktas och uppmärksammas i beslut, strategier och genomförande.

För att kunna bedriva ett framgångsrikt utvecklingsarbete i Söderhamns kommuns landsbygder behövs mer kunskap om våra kommundelar och hållbar landsbygdsutveckling. Här är den lokala kunskapen hos föreningar, företag och boende på landsbygden särskilt viktig att ta tillvara. Kommunen kan även själv bidra till att kunskapen ökar och det är centralt med gott samarbete med universitet och andra aktörer med kunskap om landsbygder och landsbygdsutveckling lokalt, regionalt och nationellt.

Utvecklad samverkan och samordning

För att arbetet med landsbygdsutveckling ska bli framgångsrikt och långsiktigt hållbart krävs att kommunen förbättrar samarbetet inom och mellan de egna verksamheterna. Dessutom krävs en öppen, effektiv samverkan och samordning med ideell, privat och övrig offentlig sektor. Detta trepartnerskap är Söderhamns kommuns arbetsmodell för landsbygdsutveckling.

Samordning och samverkan kan se ut på flera olika sätt:

- Mellan kommunens egna verksamheter – för att skapa bättre förutsättningar för offentlig service.
- Med privata och ideella aktörer i kommunens landsbygder – för att skapa utveckling tillsammans, exempelvis genom lokala utvecklingsplaner och lokalekonomiska analyser.
- Med andra kommuner inom regionen – för att stötta lokal utveckling och göra samordningsvinster inom offentlig service.
- Med andra regionala och nationella aktörer – för att främja utvecklings- och stödmöjligheter för landsbygdsaktörer.
- Med högskolor och universitet – för att öka kunskapen om landsbygder och dess utveckling, delta i olika projekt tillsammans med kommundelarna, med mera.

Samarbetet inom Region Gävleborg är särskilt viktigt när det gäller samordning av offentlig service, infrastruktur och mobilitet samt stödmöjligheter från till exempel EU.

Strategiska styrdokument – lokal, kommunal, regional och nationell nivå

Lokala styrdokument

- Bygdernas lokala ekonomiska analyser (LEA)
- Bygdernas lokala utvecklingsplaner (LUP)

Kommunala styrdokument

- Översiktsplan 2020
- Kommunplan 2024 - 2027 – fokusområden Lärande, Växkraft och Livsmiljöer
- Tillväxtstrategi – resan mot 28 000 välmående innevånare år 2030
- Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)
- Bostadsförsörjningsprogrammet
- Trafikplan
- Serviceplan
- Energi- och klimatplan
- Kretsloppsplan
- Grönplan
- Idrottspolitiska programmet
- Kulturpolitiska programmet
- Näringslivspolitiska programmet
- Program för integration och egenförsörjning
- Strategi och handlingsplan för attraktiva bostäder för äldre

Regionala styrdokument

- Regional utvecklingsstrategi Gävleborg (RUS)
- Regionalt serviceprogram (RSP)
- Regional innovationsstrategi för smart specialisering Gävleborg (RIS)
- Regional tillgänglighetsstrategi
- Regional besöksnäringstrategi
- Regional bredbandsstrategi
- Gävleborgs Handlingsplan för Livsmedelsstrategi

Nationella och internationella dokument

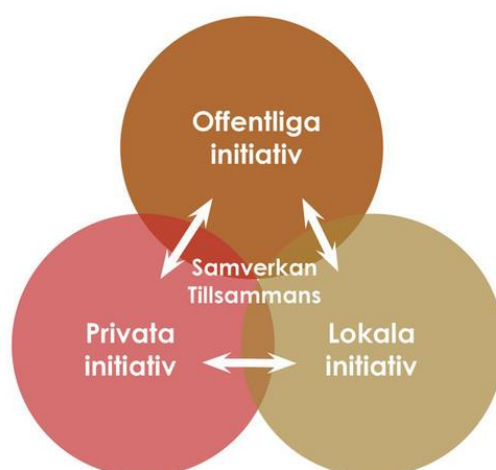
- Det svenska landsbygdsprogrammet
- Den nationella bredbandsstrategin
- FN:s Agenda 2030, Globala målen
- EU:s Gröna Giv
- Nationella Miljömålen

Söderhamns kommunbygderåd ALLiS (Aktiv Levande Landsbygd i Söderhamn)

ALLiS är ett partipolitiskt oberoende samarbetsorgan för Söderhamns kommundelar i frågor som rör bygdernas framtid och utveckling.

Kommunbygderådet ALLiS har varit verksamt i Söderhamns kommun sedan 1996 och har även fungerat som modell för uppbyggnad av nya kommunbygderåd i andra kommuner. Söderhamns kommun och ALLiS har sedan 2018 ett IOP avtal – Idéburet offentligt partnerskap – som innebär en överenskommelse om samverkan i syfte att uppnå allmännyttiga samhällliga mål. Partnerskapet ger förutsättningar för ett långsiktigt arbete utifrån bygdernas olika behov.

Kommunbygderådet ALLiS fyller en mycket viktig funktion i Söderhamns kommuns strategiska landsbygdsutveckling där de utgör en oberoende part och brygga mellan bygdernas utvecklingsgrupper och kommunen. Att arbeta för att minska skillnaderna mellan stad och land och att tillsammans med kommunen utveckla strategier för att göra landsbygderna mer integrerade och delaktiga i kommunens utveckling. ALLiS har en bärande roll och utgör en viktig del i den treenighet som görs av kommunen, kommunbygderådet och bygderna i samverkan för ett gemensamt utvecklingsarbete.

Utvecklingsarbete genom Lokalekonomisk analys (LEA) och Lokal utvecklingsplan (LUP)

Dessa två olika arbetsmoment består av det framåtsyftande visions- och planeringsarbetet i LUP – Lokal Utvecklingsplan och en faktabaserad bas i LEA – Lokal Ekonomisk Analys. Resultatet blir ett starkt lokalt förankrat dokument som utgår från statistik förstärkt av befolkningens mål för sin egen bygds utveckling. Tillsammans skapar dessa dokument en kombination som utgör ett kraftfullt planeringsunderlag för strategisk platsutveckling på så väl lokal som kommunal nivå. Arbetet fokuserar på allas idéer utan att något prioriteras bort, vilket skapar ett engagemang på individnivå. Det är ett sätt för boende och verksamma att tycka till om utvecklingen av sin plats och kartlägga resurser, service, värden, möjligheter och utmaningar som finns i bygden. Detta ger ett verktyg för att ta eget ansvar och aktivt bidra till utvecklingen av den egna bygdens lokalsamhälle.

Denna process ska om möjligt genomföras i alla kommundelar för att få en heltäckande översikt och resultatet användas i det fortsatta utvecklingsarbetet tillsammans med kommunen.

Kopplingen stad och landsbygder

Söderhamns kommun kategoriseras enligt SCB som en mindre landsbygdskommun där cirka 50 % av kommunens invånare bor i våra landsbygder.

Fyra kommundelar med serviceorter

Söderhamns kommun har fyra utpekade kommundelar med varsin serviceort (i Översiktsplanen benämnt som kommundelcentrum). Dessa utgör komplement till serviceorten Söderhamns stad.

Syftet och målet med kommundelens serviceort är att säkerställa bra förutsättningar att kunna leva och verka i samtliga delar av kommunen.

Här ska alla kommunmedlemmar ha god tillgång till grundläggande kommersiell och offentlig service, goda kommunikationsmöjligheter och samhällsfunktioner inom rimligt avstånd.

Serviceorten ska fungera som ett nav för kollektivtrafik, gång- och cykelvägar och säkerställa att viktiga samhällsfunktioner bibehålls och vidareutvecklas inom bygderna.

Citat från förordet Tillväxtstrategin:

"landsbygden är ett lika självklart val som stadsmiljön och den förstärks genom nya bostäder, verksamheter och besöksmål vid våra kommundelscentrum och dess omland. Detta stärker landsbygdens position och knyter samman de omgivande bygderna"

De utpekade serviceorterna i kommundelarna är Bergvik, Ljusne, Trönö och Stråttjär/Holmsveden.

Kommundelen och serviceorternas utbud av service beskrivs grundläggande i Serviceplan för Söderhamns kommun.

Servicepunkter

Att vara en servicepunkt innebär att en organisation eller ett näringsställe (oftast en butik eller bensinstation) åtar sig vissa uppdrag för kommunens räkning och att man för detta erhåller en uppdragsersättning. Målsättningen för en lokal servicepunkt är att den ska vara ett viktigt nav för sin bygd och erbjuda service för boende och besökare. Här ska även finnas kvalitativ turistinformation för landsbygdernas besökare. Syftet är att få en utökad kommersiell service och levande landsbygder.

Servicepunkter finns etablerade i livsmedelsbutiker och drivmedelsstationer på flera platser i kommunen, se kommunfelsbeskrivningarna. Arbete bedrivs för att etablera ytterligare servicepunkter i kommunen.

Västra kommundelen

Figur 1 Foto Bergvik, Bergviken

I den västra kommundelen där Bergvik är kommundelens serviceort bor ca 4 850 personer. Här ingår orterna *Söderala, Bergvik, Marmaverken, Mohed och Mo*.

I den här kommundelen finns:

- Servicepunkt i den lokala livsmedelsbutiken i Bergvik
- Servicepunkt med bensinstation och mindre butik i Mokorset
- En mindre butik i Kinstaby
- Skola med fritidshem, förskola, grundskola årskurs F-9 i Bergvik
- Skola med fritidshem, förskola och grundskola årskurs F-6 i Mo
- Skola med förskola och grundskola årskurs F-6 i Söderala
- Förskola i Marmaverken
- Trygghetsboendet Linden i Bergvik
- Vård- och omsorgsboendet Hedbacka i Söderala
- Vårdcentral och apotek i Bergvik
- Samlingslokaler: Söderala bygdegård, IOGT NTO Bergvik, Mo bygdegård, Idrottsgården Mohed, Föreningarnas hus i Marmaverken

Norra kommundelen

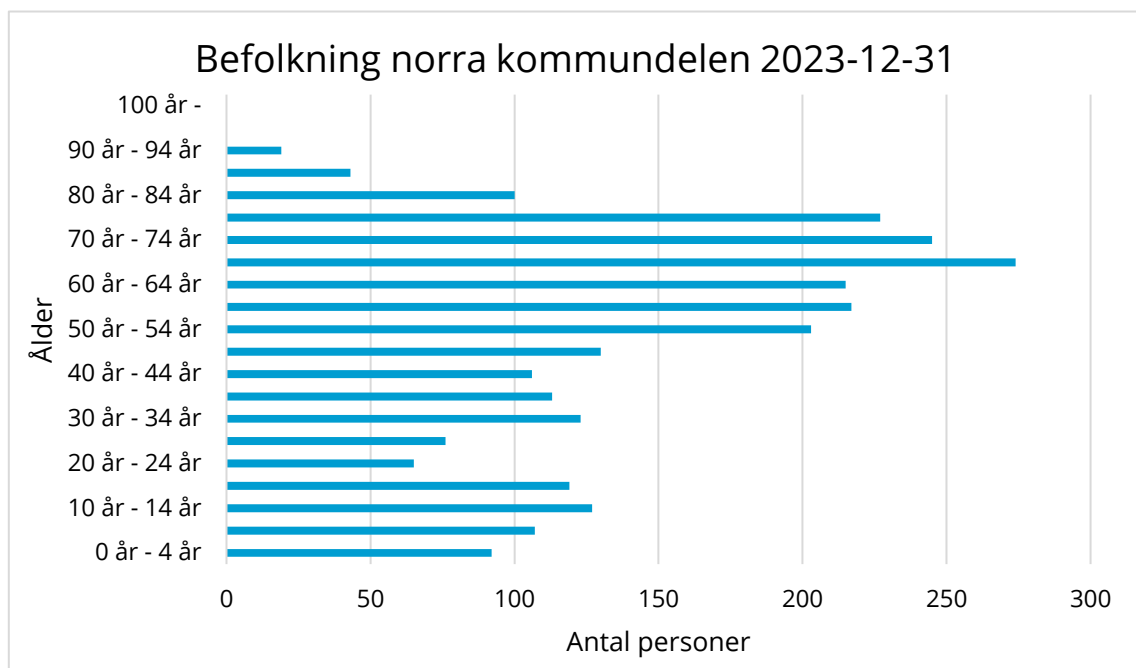
Figur 2 Foto Trönö

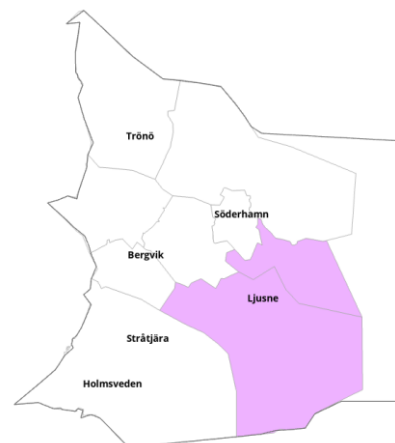
I kommunens norra kommundel bor det ca 2 600 personer och där är Trönö serviceort. Här ingår orterna *Kungsgården*, *Norråla*, *Skärså och Trönö*. I denna kommundel ingår också norra skärgården.

I den här kommundelen finns:

- Servicepunkt i den lokala livsmedelsbutiken i Trönö
- Skola med fritidshem, förskola och grundskola årskurs F-6 i Trönö
- Vård- och omsorgsboendet Forsgården i Kungsgården, Norråla
- Frivilligt brandvärn i Trönö
- Samlingslokaler IOGT i Trönö, Rönningens bygdegård i Trönö, Altorps Bygdegård i Norråla

Östra kommundelen

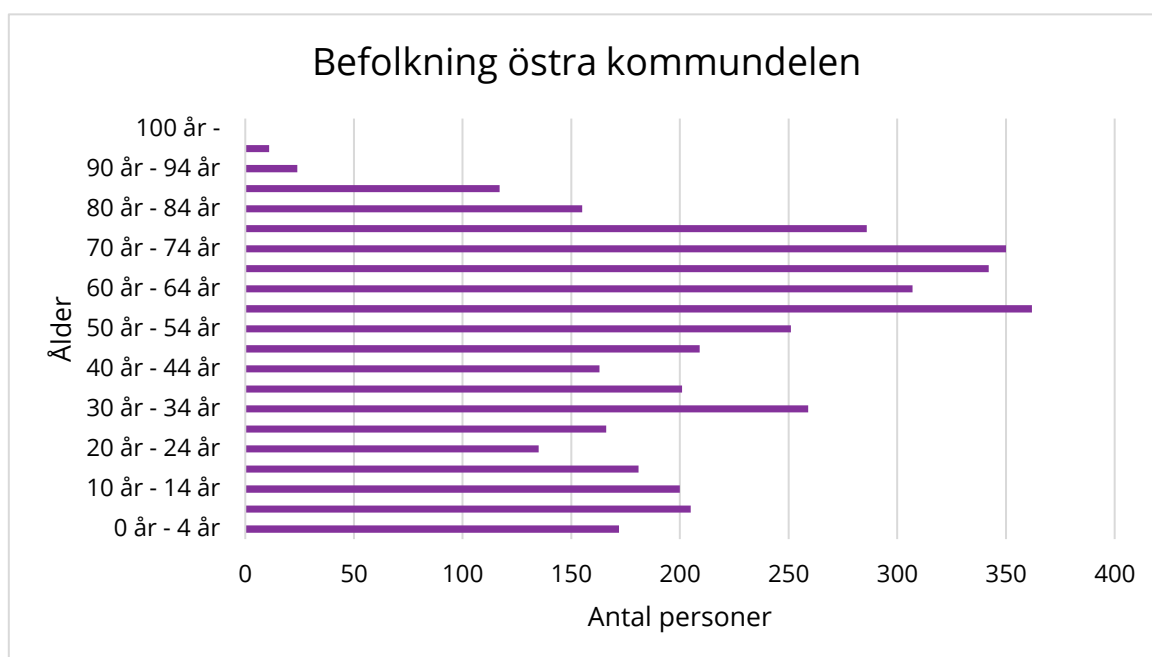

Figur 3 Foto Ljusne, Bottenhavet

Den östra kommundelen längs med kusten har Ljusne som serviceort och här bor ca 4100 personer. Här ingår orterna *Ljusne*, *Vallvik* och *Sandarne*. Den södra skärgården ingår i kommundelen med bland annat Söderhamns största ö *Storjungfrun*.

I den här kommundelen finns:

- Servicepunkt i den lokala livsmedelsbutiken i Ljusne
- Servicepunkt i den lokala livsmedelsbutiken i Sandarne
- Skola med fritidshem och förskola årskurs F-9 i Ljusne
- Skola med fritidshem och förskola årskurs F-6 i Sandarne
- Äldreomsorg i vård- och omsorgsboendet Björkbacka i Ljusne
- Tågstation vid Ostkustbanan i Ljusne
- Samlingslokaler: Folkets Hus i Ljusne, Östanbogården i Sandarne

Södra kommundelen

Foto 1 Stråtjärä med sjön Bergviken

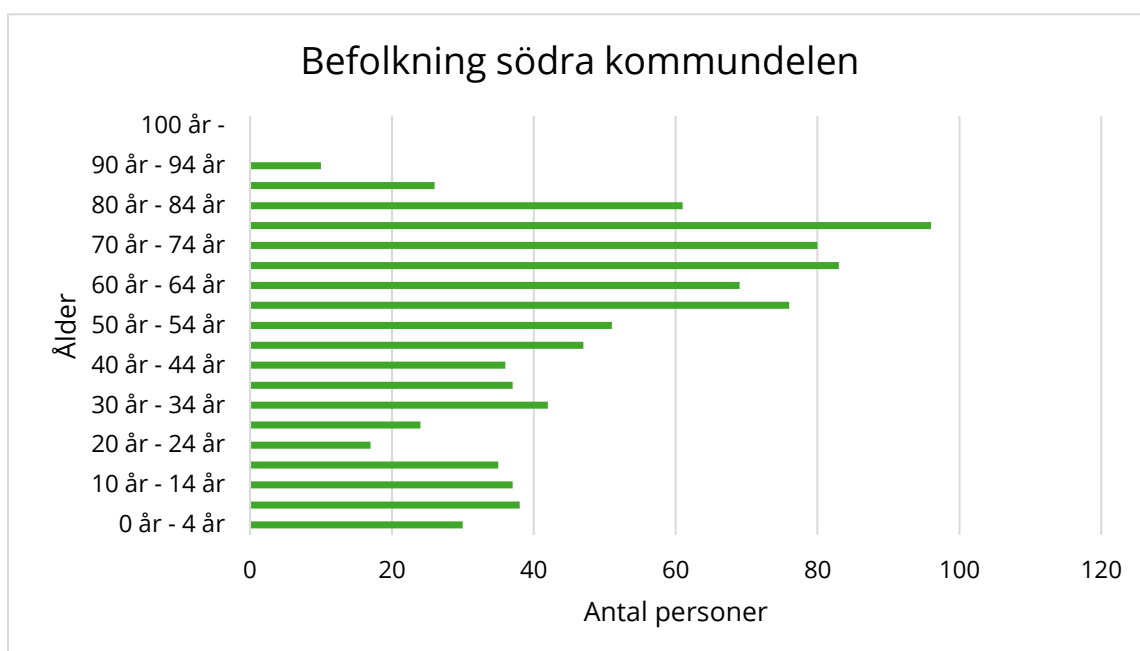
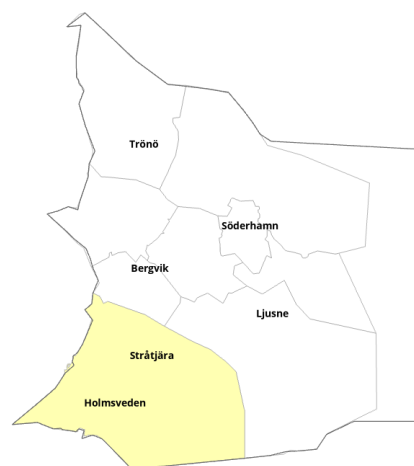

Foto 2 Holmsveden centrum

I den södra kommundelen ingår orterna *Holmsveden* och *Stråtjärä* och här bor ca 900 personer fastboende. Både Holmsveden och Stråtjärä är utpekade serviceorter i kommundelen.

I den här kommundelen finns:

- Servicepunkt i den lokala livsmedelsbutiken i Stråtjärä
- Bensinstation i Stråtjärä
- Skola med fritidshem och förskola årskurs F-6 i Stråtjärä
- Vård- och omsorgsboendet Eklunda i Stråtjärä
- Lokal deltidbrandkår i Holmsveden
- Tågstation vid Norra Stambanan i Holmsveden
- Tönnebro rastplats med laddstationer, bensinstation och restauranger
- Samlingslokaler: Idrottsgården i Holmsveden, Skogs bygdegård i Stråtjärä

Föreningslivets betydelse för landsbygderna

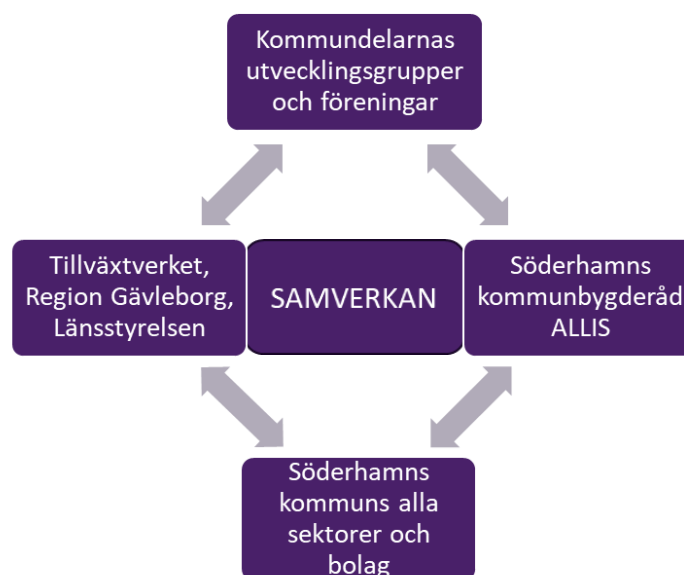
Föreningslivet är mycket betydelsefullt för hållbar utveckling i kommundelarna. Här finns många olika aktörer i form av ideella föreningar och utvecklingsgrupper; hembygdsföreningar, bygdegårdsföreningar, kulturföreningar, bygdeutvecklingsgrupper och intresseföreningar, vägföreningar, idrottsföreningar, kyrkoförsamlingar med mera.

Ett levande och mångfacetterat föreningsliv ger bättre förutsättningar för hållbar utveckling och ett rikt kultur- och fritidsliv. Det har fått en allt viktigare roll i det moderna samhället och i valet av bostadsort. Det skapar bra möjligheter att kunna vara delaktig i närsamhället.

Att ha nära tillgång till anläggningar och samlingslokaler är nödvändigt för människors möjlighet till delaktighet. Dessa ska vara tillgängliga för alla oavsett ålder, kön, etnicitet eller funktionsnedsättning. Meningsfulla fritidsaktiviteter ska kunna utövas utan hinder av ekonomiska och sociala förutsättningar. Söderhamns kommun ska vara jämlik i frågan om tillgång till anläggningar och samlingslokaler, på rimliga tider och inom rimliga avstånd.

Söderhamns kommun ska på olika sätt tillskapa möjligheter för föreningar och andra aktörer att kunna erbjuda ett brett och varierat utbud av upplevelser, arrangemang, kultur- och fritidsliv i hela kommunen. Detta genom samverkan, ekonomiska bidrag, kunskap och erfarenhet.

Det är av stor vikt att samlingslokaler, idrottsanläggningar och idrottsplatser finns att tillgå i våra kommundelar för att främja framtida utveckling. Dessa ska på tillfredställande sätt uppfylla de behov som finns för att kunna genomföra kultur-, fritids- och idrottsaktiviteter.

Samlingslokalerna har också en viktig funktion ur beredskapssynpunkt då de fungerar som samlingsplatser vid en eventuell krissituation eller nödläge.

Föreningslivet har stor betydelse för våra kommundelars utveckling och är naturliga samverkanspartners för kommunen gällande landsbygdsutvecklingsfrågor. Kommunen ser föreningslivet som en oundgänglig part i lösningar på framtida samhällsutmaningar och en aktiv dialog är mycket viktig för att utveckla samverkansformer och belysa olika perspektiv och kommundelarnas olika utmaningar och särarter. Kommunbygderådet ALLIS fungerar som en viktig part i den utvecklingen.

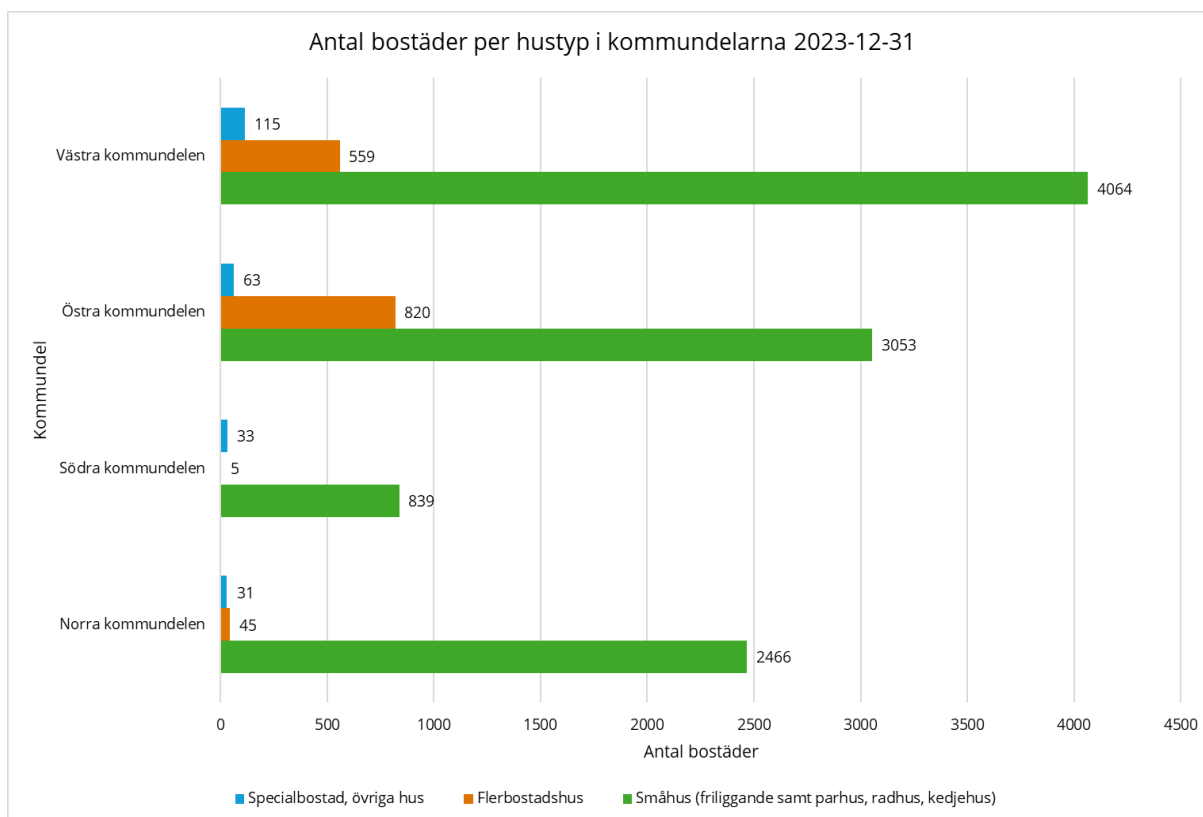
Söderhamns kommun ska vidareutveckla möjligheterna till fler Idéburna Offentliga Partnerskap (IOP) och samverkansavtal med fler föreningar. Genom sådana partnerskap kan viktiga service- och samhällsfunktioner bibehållas. Söderhamns kommun har även många olika sökbara stöd och bidrag för föreningars utveckling och drift. Dessa är mycket viktiga för föreningarnas utveckling och fortlevnad.

Attraktiva boendemiljöer i hela kommunen

Närheten till naturen, lugnet och lägre boendekostnader är några av fördelarna med att bo på landsbygden. Bostadsfrågan i kommunen hanteras till stora delar i Översiktsplanen men också i Bostadsförsörjningsprogrammet som kommunen uppdaterar varje mandatperiod.

I den stora flytt- och boendestudie som togs fram 2023 för Söderhamns kommun av analysföretaget *Kairos Future** visar resultatet att det finns en ökad efterfrågan att flytta från storstad till mindre landsbygdskommuner. Ett liv nära naturen, att odla och bli mer självförsörjande, ökade möjligheter att arbeta på distans, bra pendlingsmöjligheter och tillgången till digitala tjänster har bidragit stort till att människor väljer att flytta från större städer. Man söker en trygg, säker, lugn och mysig miljö. Lägre bostadspriser är också en av drivkrafterna för en sådan omställning. Här bidrar våra landsbygder stort till den önskan om bättre livskvalité som efterfrågas.

En stor SIFO-undersökning har också gjorts under 2024, genomförd av *Verian* på uppdrag av *Fastighetsbyrån*, där man bland annat har undersökt vilken typ av ort som människor mellan 18 - 84 år föredrar. När man får välja var man vill bo nästa gång man byter boende så väljer flest, 19 %, landsbygd framför småstad, mellanstor stad och storstad. Resultaten visar även att det viktigaste kriteriet när man väljer bostadsområde är att det är säkert och tryggt. På andra plats kommer närhet till fin natur och grönområden följt av urvalskriteriet att "den typ av bostad jag vill bo i finns där".

Länge har landsbygderna beskrivits som att det inte finns behov av nya bostäder där eftersom byarna inte växer, eller att det av marknadsskäl inte går att finansiera detta. Samtidigt pågår det många utvecklingsprojekt där verksamheter, platser och bostäder växer fram.

Byggemenskaper är ett sätt att gå samman och utveckla gemensamt och dessa initiativ stöds av *Boverket*. Här kan kommunen underlätta, till exempel genom markanvisningar och detaljplaner för att främja byggemenskaper som en del av bostadsförsörjningen och ett sätt möta de behov av att bygga mindre boenden som alternativ för dem som önskar sälja sina hus.

För att kunna möta efterfrågan och skapa förutsättningar för en befolkningsökning är det viktigt att ha tillgång till hyresrätter, bostadsrätter och bostäder som är anpassade för livets alla skeden. Därigenom skapar man möjligheter för nyinflyttade yngre, barnfamiljer och äldre att hitta specifika bostäder för sitt behov. Finns hus tillgängliga som till exempel barnfamiljer kan flytta till, genererar det i sin tur fler barn till barnomsorg och skola, ger bra underlag för service samt olika verksamheter och fritidsaktiviteter. Detta skapar underlag för hela kommunen att utvecklas och växa.

Man vill också kunna bo kvar på sin hemort även när man inte längre har orken som äldre att bo kvar i sin fastighet. Detta faktum har framkommit i samtliga dialoger som genomförts under framtagandet av landsbygdsplanen och även i de dialoger och enkäter som genomförts i nätverket "Äldrevänlig kommun" som Söderhamns kommun är en del av sedan hösten 2022. Här har också framkommit att känslan av trygghet är större i kommundelarna än i centrala Söderhamn.

Offentlig service

De breda roller och funktioner som kommunala verksamheter har i kommunens landsbygder ska noggrant beaktas när struktur, utbud och eventuella förändringar inom verksamheterna diskuteras och föreslås. Det är helt enkelt viktigt att tänka platsspecifikt när den offentliga servicen ska organiseras, planeras och genomföras. Den offentliga servicen och dess funktioner spelar en mycket betydelsefull roll för bygdernas attraktivitet, utveckling som identitetskapare samt bidrar med arbetstillfällen. Översiktsplanen har inriktningen ”för att åstadkomma en jämlik och demokratisk kommun behöver närheten till samhällets utbud också fördelas rättvist geografiskt.”

Förskola och skola

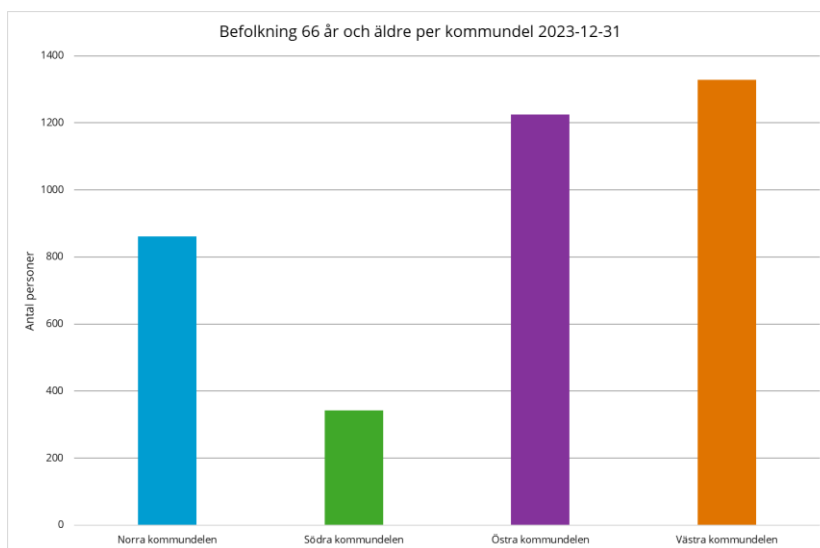
Tillgången till förskola och skola i kommundelarna är en bidragande faktor och en viktig del av attraktiviteten i området när det gäller bland annat inflyttning.

Lagstadgad utbildning i form av förskola, fritidshem, grundskola med högstadium och anpassad grundskola bedrivs i olika delar av kommunen. Från 1 års ålder har alla barn rätt att delta i förskola till en avgift. Från 3 års ålder erbjuds alla barn avgiftsfri förskola tre timmar per dag. Från 6 års ålder har elever skolplikt i förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola. Det fria skolvalet styr vart en elev går i skolan. I de fall vårdnadshavare inte gör ett aktivt skolval placeras eleven i en skola enligt närhetsprincipen. Även trygga skolvägar måste säkerställas.

Äldreomsorg

Äldre är en växande grupp i hela Söderhamns kommun. Kommunen arbetar med att hantera det växande antalet äldre genom, för målgruppen, anpassade bostäder i form av bland annat trygghetsboenden och vård- och omsorgsboenden.

Enkäter* och statistik visar att allt fler äldre personer väljer att bo kvar i ett ordinärt boende med hemtjänstinsatser, i stället för att flytta till ett vård- och omsorgsboende.

Många gånger för att det saknas bra alternativ att flytta till då man gärna vill bo kvar på orten där man redan bor. Tillskapandet av bostäder som kan möjliggöra kvarboende i våra kommundelar är ett stort behov. För att möta efterfrågan behövs fler mindre bostäder, typ marklägenheter och trygghetsbostäder. Bättre anpassade bostäder för äldre kommer på sikt att minska trycket och höja kvaliteten på befintliga vård- och omsorgsboenden.

Utöver detta finns vård- och omsorgsboende i samtliga kommundelar, se kommunfelsbeskrivning.

*Utförliga enkäter har genomförts under 2023 i projektet "Äldrevänlig kommun".

Lokalt näringsliv och företagande

Näringslivet i kommundelarna präglas av en blandning av välmående små och medelstora företag och en entreprenöriell anda. Ett starkt lokalt näringsliv skapar goda förutsättningar för lokal service och fler företag, som i sin tur skapar arbetsmöjligheter, engagemang och driv i våra kommunelar. Landsbygdernas specifika förutsättningar gör att samordning och samverkan mellan många olika aktörer blir extra viktigt. God samordning och nytänkande inom och mellan kommunal, kommersiell och ideell sektor kan göra att det samtidigt skapas fler lokala arbetsgivare, fler lokala företag och fler lokala servicefunktioner samt en ökad social hållbarhet.

Sysselsättning

Det lokala näringslivet i kommundelarna utmärker sig genom trävaruindustri, areella näringar, bygg, transport, verkstad, vård, omsorg och utbildning samt många fåmansföretag. Handel och annan kommersiell service är mycket viktiga för att det ska finnas goda förutsättningar för boende, företagare och besökare i våra landsbygder. Inom besöksnäringen finns stora förutsättningar för ökat företagande i kommundelarna.

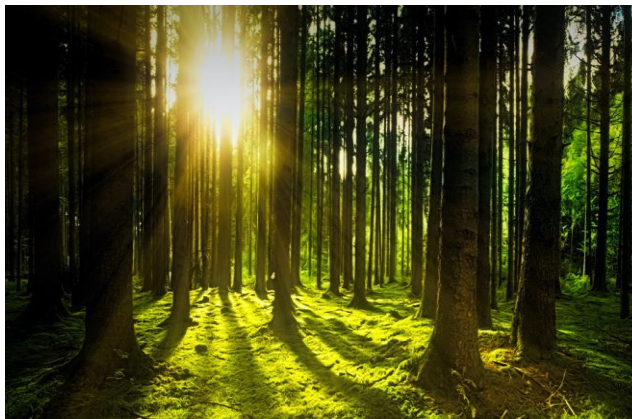
Skogen som arbetsgivare är av stor betydelse och sysselsätter många. Både genom avverkning och omhändertagande av skogen via transportkedjor till förädling och export.

Möjligheterna till distansarbete har förbättrats avsevärt de senaste åren. Detta har öppnat för att kombinera arbete och fritid på ett helt annat sätt vilket ökar förutsättningarna för att kunna bo och arbeta vart man vill. Detta öppnar också upp möjligheter för företag att etablera sig i landsbygderna i större utsträckning.

Livsmedelsproduktion

Befintliga och blivande livsmedelsföretag, de gröna näringarna och fiskenäringen är en mycket stor resurs och många av dessa befinner sig i våra kommunelar. Detta är starkt kopplat till krisberedskap och våra möjligheter att bli en självförsörjande kommun.

För att stötta och stimulera den lokala näringslivsutvecklingen i kommundelarna är det viktigt att kommunen fortsätter att utveckla den lokala och regionala upphandlingen av varor och tjänster, detta gäller särskilt på livsmedelsområdet. Det handlar om att öka möjligheterna för landsbygdernas företagare att delta i upphandlingar, exempelvis genom utbildningar och information om kommunens inköp och ömsesidig ökad kunskap om och dialog mellan kommunen och näringslivet.

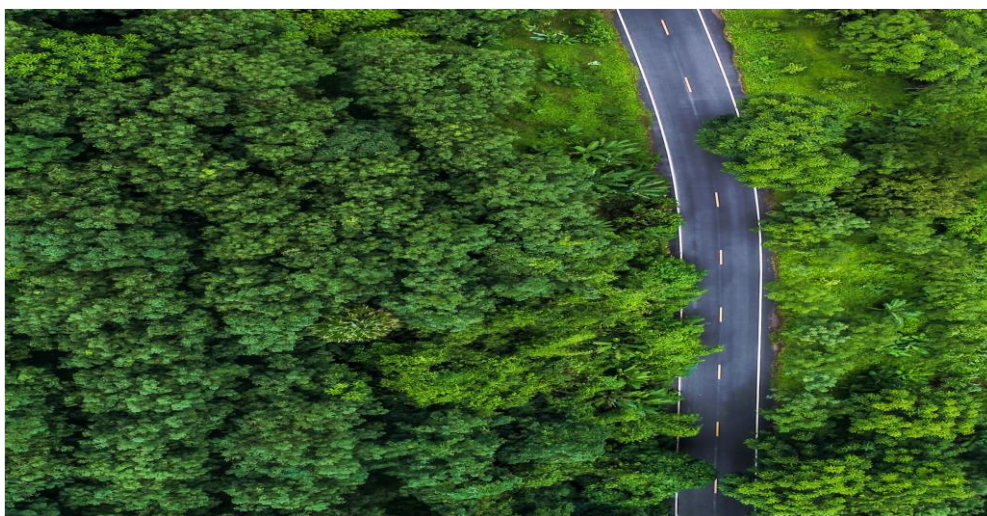
Infrastruktur, kommunikationer och IT

Kollektivtrafik ska skapa möjligheter för boende i kommundelarna att arbeta, studera och delta i olika aktiviteter på lika villkor. Det är en förutsättning för att ungdomar boende i landsbygderna ska kunna få möjlighet till en meningsfull fritid med tillgång till samma aktiviteter som ungdomarna boende i serviceorten Söderhamn. För de äldre kommunmedlemmarna som inte längre har tillgång till egen bil är kollektivtrafiken nödvändig.

En förutsättning är att öka tillgången till bättre transportlösningar i form av samordnad planerad kollektivtrafik och säkrare vägar. Vägnätet på landsbygderna består av statliga, kommunala och enskilda vägar. Här har kommunen ett viktigt uppdrag att informera och påtala om investeringsbehov på statliga vägar, till Nationella planen och Länstransportplanen, men även som förvaltare för de kommunala vägarna.

Kommunen arbetar med att öka hållbart resande i form av gång, cykel och kollektivtrafik. Det läggs mer fokus på säkra vägar och ökande kollektivtrafik i och mellan kommundelarna, vilket är ett långsiktigt arbete. Den kommundel som, förutom serviceorten Söderhamn, har flest inpendlare är den östra. X-trafik är ytterst ansvarig för kollektivtrafikplanering och kommunen har ej full rådgivning i frågan. Detsamma gäller för de vägar som ansvaras för av Trafikverket. I dessa frågor behöver kommunen stötta och föra landsbygdernas talan i dialog med X-trafik och Trafikverket.

Samhällets beroende av bredbandsinfrastrukturen ökar med den pågående digitaliseringen av vitala funktioner. Bredbandsnäten skall vara robusta och pålitliga. Nya typer av samverkanstjänster utvecklas kontinuerligt mellan kommunen och privata aktörer. Detta är avgörande för att möjliggöra utveckling och företagande i landsbygder. Med hjälp av samverkan med andra aktörer kommer Söderhamn Nära att nå 99,9 % av hushållen under 2024. Möjliga tekniker för de sista 0,1 % kommer vara radiolänk, satellit och mobilt bredband.

Lokal livsmedelsförsörjning och krisberedskap

Sveriges livsmedelsstrategi sträcker sig fram till år 2030. Det övergripande målet är en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja där livsmedelsproduktionen ökar, lönsamheten stärks och relevanta miljömål nås.

Länsstyrelsen Gävleborg, Region Gävleborg och LRF Gävleborg har gemensamt tagit fram Gävleborgs handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi 2018–2030 där mål och åtgärder beskrivs.

Länsstyrelsen Gävleborg, Region Gävleborg och LRF Gävleborgs avsikt med denna handlingsplan är att genom hållbar tillväxt skapa sysselsättning, bidra till ökad produktion av livsmedel samt ökad produktion av insatsvaror. En ökad livsmedelsproduktion bidrar också till ökad självförsörjningsgrad och förmåga att hantera olika kriser. Med livsmedelsproduktion avses i handlingsplanen både produktion av råvaror och livsmedelsförädling.

Övergripande mål

- Produktionsvärdet för den totala livsmedelsproduktionen i länet ska öka med 50 procent.
- Sysselsättningen inom jordbruk och förädling ska öka med 10 procent.

Strategiska områden

- Konsument och marknad
- Regler och villkor
- Kunskap och innovation
- Krisberedskap

Krisberedskap är ett prioriterat område i den kommunala organisationen och aktiv samordning av funktioner pågår. Kommundelarna är en viktig del i krisberedskapen och kommunbygderådet ALLiS arbetar med att involvera bygderna i samordningen tillsammans med kommunen.

Det finns många outnyttjade marktytor för lantbruk och produktion av livsmedel i Söderhamns kommun. Här ska kommunorganisationen stimulera, underlätta och möjliggöra så att ytorna kan brukas av externa aktörer samt tillvarata och stötta befintliga verksamheter. I Söderhamns kommuns Översiktsplan finns beslut om att jordbruksmark inte ska exploateras för byggnationer. Det är av stor vikt att skapa förutsättningar för detta både utifrån klimat, ekonomi, hållbarhet, självförsörjning och krisberedskap med mera.

Söderhamns kommun har politiskt antagit denna handlingsplan i sin helhet och ska verka för att de mål som utpekats för kommunal verksamhet efterlevs.

Lexikon lokal utveckling

Lokalekonomisk analys (LEA)

Är en metod för att se handelsbalansen i ett område och kan jämföras med en ekonomisk marknadsundersökning. Den visar på hur stor den lokala köpkraften är och hur stor del av de lokala ekonomiska tillgångarna spenderas i bygden.

Lokal utvecklingsplan (LUP)

Syftet med en lokal utvecklingsplan är att ta fram en gemensam viljeinriktning för bygden, hur framtiden i bygden ska se ut och hur man når dit. Genom att på olika vis kommunicera utvecklingsplanens innehåll så kan bygdens framtidsplaner spridas.

Regional serviceplan (RSP)

Det övergripande syftet med det regionala serviceprogrammet för Gävleborg och dess insatser är att bidra till en god tillgänglighet för kommersiell service för medborgare och näringsliv i gles- och landsbygd. Det ger förutsättningar för både äldre och yngre personer att bo kvar, gör det mer attraktivt för barnfamiljer att flytta in och möjliggör för företagare att vara verksamma på landsbygden.

Regional utvecklingsstrategi (RUS)

Är ett regionalt styrdokument som visar inriktningen för länets utvecklingsarbete. Strategin beskriver gemensamma målområden, effektmål och prioriteringar, samt hur arbetet ska gå till för att nå ett *öppet, nytänkande och hållbart* Gävleborg 2030. De fem målområdena är:

- Attraktiva och tillgängliga platser
- Samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi
- Konkurrenskraftigt näringsliv och hållbar arbetsmarknad
- Hög kunskap och innovationsförmåga
- Jämlikt och jämställt samhälle

Tjänstedesign

Offentlig sektor står inför utmaningar som kräver nya arbetssätt och lösningar. Man behöver utnyttja våra resurser på ett bättre sätt och använda varje krona där den skapar mest värde. Då är det viktigt att vi förstår vad våra invånare behöver och får större insikt i deras perspektiv på våra samhällstjänster. Tjänstedesign är en användarcentrerad metodik, där man utgår ifrån behov hos de som berörs och involverar dem i utvecklingen av verksamheten.

Man följer en tydlig process och använder beprövade metoder för att arbeta utforskande, samskapande och iterativt, tillsammans med utförare och användare. Genom att lära känna kommunmedlemmar och få insikter om deras upplevelser och behov kan man fokusera på att lösa "rätt" problem och hitta lösningar och arbetssätt som skapar verklig användarnytta.

Man kan också få upp ögonen för saker som inte efterfrågas, som man kan sluta göra. Eftersom tjänstedesign är en iterativ och medskapande process, där man hela tiden involverar och testar med användare och utförare, skapar man även goda förutsättningar för att idéerna ska bli verklighet och spridas. Team använder iterativa utvecklingsprocesser för att skapa, testa och bearbeta tills de är nöjda med slutresultatet.

Kommersiell service

I begreppet grundläggande kommersiell service ingår dagligvaror, drivmedel, postombud, apoteksombud och grundläggande betaltjänster.

Kommunal service

Kommunen ansvarar för den största delen av den samhällsservice som finns där du bor. Enligt lag har kommunen ansvar för frågor som socialtjänsten, äldreomsorg och sociala biståndsfrågor, barnomsorg, skola för barn och ungdom, plan- och byggfrågor, hälso- och miljöskydd, renhållning och avfallshantering, vatten och avlopp, ordning och säkerhet. Kommunen ansvarar också för annan verksamhet till exempel samhällsutveckling, fritidsverksamhet, kultur- och bibliotek, bostäder, energi, och näringslivsfrågor. De obligatoriska verksamheterna måste finnas i alla kommuner och bestäms av kommunallagen.

Kommunmedlem

Medborgare som betalar kommunalskatt.

Kairos Future

Kairos Future är ett internationellt konsult- och analysföretag som hjälper företag och kommuner att förstå och forma sin framtid. Genom trend- och omvärldsanalys, innovation, strategi och mjukvarustöd för AI-driven analys hjälper vi våra kunder att omsätta de stora sammanhangen till konkret handling.

2023 genomförde Kairos Future en mycket omfattande flytt- och boendestudie för Söderhamns kommun. I den här rapporten genomlyses Söderhamns kommuns förutsättningar och framtid som attraktiv boendekommun. Målsättningen är att rapporten ska vara ett strategiskt underlag som kan användas i kommunens planering och fortsatta arbete. Rapporten bygger huvudsakligen på data från SCB och insikter från Kairos Futures stora flytt- och boendestudien. De huvudsakliga frågeställningarna är: Vad händer med flyttmönster och boendepreferenser nu och framåt? Vart vill vi flytta? och Hur vill vi bo? Kairos Future har lett projektet. 17 kommuner och SKR har varit medarrangörer.